

Sprawozdanie

Wydziału krajowego do projektu ustawy, tyczącej się zniesienia patronatu szkolnego i pokrycia kosztów na umieszczenie szkół ludowych.

Wysoki Sejmie!

Kiedy w kraju naszym wzięto się do zaprowadzenia i urządzenia szkół ludowych na sposób w innych prowincjach Monarchii austriackiej istniejący, orzeczono, iż koszta na budowę, urządzenie i utrzymanie budynków szkolnych, do których także i pomieszkania nauczycieli należą, mają ponosić, jeżeli inna umowa nie przysłała do skutku, Dominium, patron szkoły i gmina, a to w ten sposób, iż Dominium daje materyał, patron opędza koszta na rzemieślników, a gmina dostarcza robocizny pieszej i ciągłej. Patronem szkoły zaś mianowano tego, któremu prawo prezentowania parocha przysługiwało, nie dając mu prawa prezentowania nauczyciela; a gdy w naszym kraju prawo prezentowania parocha bywa prawie zawsze przy Dominium, i przytém dekretami nadwornymi z dnia 11. Lutego i 19. Października 1787. orzeczono, że patronowi szkolnemu nie wolno się zrzekać tego patronatu, więc rząd poszło, że cały ciężar wystawienia, urządzenia i utrzymywania szkoły ludowej, jeżeli inna umowa nie przysłała do skutku, ciężył, krom robocizny pieszej i ciągłej, prawie zawsze na byłych Dominiach, a patronatem szkolnym na ustawie (w przeciwstawieniu z patronatem na umowie) opartym nie innego nie było, jak tylko obowiązek przyczynienia się do wystawienia, urządzenia i utrzymania szkoły ludowej datkiem na opędzenie kosztów na rzemieślników.

W roku 1848. zniesiony został stosunek poddańczy, a tём samém upadł wszelki powód żądania od byłych Dominiów jako takich na mocy powyższych ustaw jakiegokolwiek datku do szkół ludowych.

Lecz i obowiązki z patronatu szkolnego wypływające, przez zniesienie węzła poddańczego naruszone zostały, albowiem ściśle wzięwszy i ten patronat źródło swoje miał w stosunku opiekuńczym byłych Dominiów do poddanych. Uznało te zasadę i c. k. Ministerstwo oświecenia w dekrete z dnia 15. Grudnia 1848. r. (Dz. p. P. i Rz. Nr. 28.), lecz oraz orzekło, że gdy co do uwolnienia Dominiów od dostarczania drzewa opatowego dla szkół, nie wyszła jeszcze ustawa, przeto byłe Dominia mają i nadal to drzewo dostarczać; — wolno im będzie wszelako poszukiwać swojej należytości u tych, na których nową ustawą obowiązek ten nałożony będzie.

Owóz uregulowanie tych stosunków, a mianowicie: Zniesienie patronatu szkolnego, li tylko na powyższych ustawach opartego, przeniesienie go na inne osoby, uwolnienie byłych Dominiów od wszelkich prestacyj, jakie na nich z prawa ciężyły, rozłożenie takowych na osoby do tego najwłaściwiej obowiązane, nakoniec uregulowanie prawa konkurencyi ogółem, są przedmiotem projektu, który Wydział krajowy przedkłada obecnie Wysokiemu Zgromadzeniu.

I w tym projekcie nie oddalił się Wydział krajowy za nadto od projektu przedłożonego Wysokiemu Sejmowi w roku 1863. przez c. k. Rząd, albowiem i tutaj przemawiają względy nagłości uregulowania stosunków niejasnych.

Gdy nakoniec i ta ustawa opiera się na organizacyi gminnej, przeto pozwalamy sobie wnieść, aby ta ustawa dopiero po uchwaleniu ustawy gminnej wzięta została pod obrady.

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapieha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Oktaw Pietruski m. p.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego
Księstwa Krakowskiego.**

W Lwowie dnia 31. Października 1865. r.